

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA KUHITIMU KIDATO CHA NNE

021

KISWAHILI

(Kwa watahiniwa walioko na wasiokuwa Shuleni)

Muda: Saa 3

MAJIBU

Mwaka: 2022

Maelekezo

1. Karatasi hii inasehemu A, B, C, D na E zenye jumla ya maswali **tisa (9)**
2. Jibu maswali yote kutoka sehemu A,B, C na D, swali **moja** kutoka sehemu C, na maswali **matatu** kutoka sehemu E. Swali la 15 ni la lazima.
3. Zingatia maelekezo ya kila swali.

maktaba.tetea.org

1. Chagua herufi ya jibu sahihi katika vipengele (i) hadi (x), kisha andika herufi ya jibu hilo kwenye kijitabu chako cha kujibia.

(i) "Kushindana na mtu aliyekuzidi kwa kila hali si busara." Methali zifuatazo zinazashabihisha kauli hii isipokuwa:

- A Mwenye pesa si mwenzio
- B Nazi haishindani na jiwe
- C Chanda chema, huvikwa pete
- D Mwenye nguvu mpishe

Jibu: C

Sababu: Methali "Chanda chema, huvikwa pete" haionyeshi uzito wa kuepuka kushindana na mtu mwenye uwezo mkubwa, bali inasisitiza kuthamini vitu vyenye thamani.

(ii) Neno linaloingizwa katika kamusi kwa wino uliokolezwa, fasili, matamshi na aina ya neno hilo kwa pamoja huitwaje?

- A Kidahizo
- B Kategoria
- C Fasili
- D Istilahi
- E Kitemoeo

Jibu: A

Sababu: Kidahizo ni neno linaloandikwa kwa msisitizo mkubwa katika kamusi ili kuelezea maana zake na matumizi mbalimbali.

(iii) Kikundi cha maneno kinachoonyesha jambo lililotendwa na mtenda katika sentensi hujulikana je?

- A Chagizo
- B Kitenzi
- C Kivumishi
- D Shamrishi
- E Nomino

Jibu: B

Sababu: Kitenzi huonyesha tendo au hali inayofanywa na mtenda katika sentensi.

(iv) Bainisha sentensi yenye vielezi zaidi ya kimoja katika sentensi zifuatazo:

- A Vitabu vyangu vyote vimeibwa na watoto wako.
- B Mbuzi aliyepotea jana ameonekana leo asubuhi.
- C Shule yetu inazawaza kushiriki mashindano?
- D Wengi walikuwa wanataka kwenda msomoni.
- E Wanajiji hawa wamefanya uchaguzi kwa amani.

Jibu: B

Sababu: Sentensi "Mbuzi aliyepotea jana ameonekana leo asubuhi" ina vielezi viwili, "jana" na "leo asubuhi."

(v) Pande mbili zinazohusika katika lugha ya mawasiliano ni zipi?

- A Mwandishi na msikilizaji
- B Msimulizi na msomaji
- C Mwandishi na mzungumzaji
- D Msomaji na msimuliji
- E Msomaji na mwandishi

Jibu: E

Sababu: Mawasiliano katika maandishi yanahusisha msomaji anayepokea ujumbe kutoka kwa mwandishi.

(vi) Dhima ya vielegelele katika utendaji wa sanaa za maonesho ni ipi?

- A Kuishirikisha na kuiondoa hadhira udhia wa kumsikiliza mtu mmoja.
- B Hadhira kukata shauri juu ya mwendo wa kazi ya sanaa za maonesho.
- C Kuweka alama za mapigo ya kimuziki katika kazi ya sanaa za maonesho.
- D Kuonesha upeo wa furaha na burudani ya kazi ya sanaa za maonesho.
- E Kuonesha mbwembwe katika kazi ya sanaa za maonesho.

Jibu: D

Sababu: Vielegelele huonyesha furaha na burudani katika maonesho ya sanaa.

(vii) Njia ipi huhifadhi sauti pamoja na vidokezo vyake katika kuhifadhi kazi ya fasihi simulizi kati ya hizi?

- A Maandishi
- B Mikanda ya filamu
- C Mitandao
- D Kinasa sauti
- E Masimulizi

Jibu: D

Sababu: Kinasa sauti hutumika kuhifadhi sauti na vidokezo vyake kikamilifu.

(viii) Jambo gani muhimu huzingatiwa na mtunzi wa insha ya hoja?

- A Lugha yenye ukinzani
- B Lugha isiyo na mvuto
- C Lugha ya kisanaa
- D Lugha ya kufikirisha
- E Lugha inayosifia

Jibu: D

Sababu: Lugha ya kufikirisha husaidia kusukuma msomaji kuelewa na kukubaliana na hoja zinazotolewa.

(ix) Zifuatazo ni kazi za alama ya uandishi nukta mkato (.) isipokuwa:

- A Kuonesha kwamba vitu vinavyofuata viko katika orodha.
- B Kuunga mawazo mawili tofauti katika sentensi.
- C Kuonesha kwamba kinachofuata ni ufafanuzi zaidi.
- D Kuunga mawazo mawili au zaidi katika sentensi.

E Kutenga vifungu vya sentensi ambavyo ni ndefu.

Jibu: E

Sababu: Alama ya nukta mkato (,) haitumiki kutenga vifungu vya sentensi ndefu bali kuweka vitu kwenye orodha au kuonyesha ufafanuzi.

(x) Kipi ni kipengele kinachohusu muundo wa kazi za fasihi?

A Mitindo

B Muundo

C Mandhari

D Wahusika

E Lugha

Jibu: B

Sababu: Muundo ni namna matukio katika kazi za fasihi yanavyopangwa kuonyesha mtiririko wa hadithi au simulizi.

2. Oanisha maana za tamathali za semi zilizotoka katika Orodha A na tamathali husika kutoka Orodha B, kisha andika herufi ya jibu sahihi katika kijitabu chako cha kujibia.

Orodha A

(i) Ushangaji wa jambo fulani, aghalabu huambatana na alama ya mshangao.

(ii) Upangiliaji wa maneno katika namna ya kupingana ili kusesitiza mawazo fulani.

(iii) Ulinganishaji wa vitu viwili au zaidi vyenye sifa tofauti kwa kutumia viunganishi.

(iv) Uhusishaji wa kitu kisicho binadamu kupewa uwezo wa kutenda kama binadamu.

(v) Urudiaji wa neno, herufi au silabi ili kusesitiza jambo.

Orodha B

A Tashbihi

B Takriri

C Sitari

D Tabaini

E Tashhisi

F Nidaa

G Tanakali sauti

Majibu

(i) F

(ii) B

(iii) A

(iv) E

(v) G

3. Kwa kutumia mfano kwa kila moja, fafaua taarifa nne za kisarufi zilizopo katika viambishi awali vya vitenzi vya Kiswahili.

Taarifa za kisarufi zilizopo katika viambishi awali vya vitenzi vya Kiswahili ni:

(i) Nafsi ya mtendaji: Inaonyesha ni nani anayefanya kitendo.

Mfano: "Ninalala" - Nafsi ya kwanza umoja, "ni-" inaonyesha mtendaji ni mimi.

(ii) Wakati wa kitendo (njeo): Inaonyesha wakati wa kutendeka kwa kitendo.

Mfano: "Nitakula" - Kiambishi "-ta-" kinaonyesha wakati ujao.

(iii) Idadi ya wahusika: Inaonyesha idadi ya wanaohusika katika kitendo (umoja au wingi).

Mfano: "Tulilala" - Kiambishi "tu-" kinaonyesha nafsi ya kwanza wingi (sisi).

(iv) Hali ya kitendo: Inaonyesha hali au mtazamo wa kitendo.

Mfano: "Nimesoma" - Kiambishi "-me-" kinaonyesha hali timilifu (kitendo kimekamilika).

4. "Fasihi simulizi ni hai." Thibitisha kauli hii kwa kutoa hoja nne na mifano halisi.

(i) Inaendelezwa kupitia vizazi: Fasihi simulizi hupitishwa mdomo kwa mdomo kutoka kizazi kimoja hadi kingine. Mfano: Methali kama "Samaki mkunje angali mbichi" bado hutumiwa katika jamii kuelekeza maadili.

(ii) Hurekebishwa kulingana na mazingira: Huhusishwa na mazingira ya wakati huo. Mfano: Hadithi za sungura na fisi sasa zinajumuisha mafundisho kuhusu mabadiliko ya kijamii kama elimu na teknolojia.

(iii) Inaonyesha maisha ya kila siku: Huwakilisha tamaduni, shughuli, na changamoto za jamii. Mfano: Nyimbo za kazi kama zile za kupandia mashamba bado huimbwa vijijini.

(iv) Ni njia ya mawasiliano ya moja kwa moja: Fasihi simulizi hutegemea ushiriki wa moja kwa moja wa wahusika. Mfano: Hadithi za kitendawili huwasilishwa kupitia maswali na majibu.

5. (a) Kwa kutumia mfano mmoja kwa kila muundo, bainisha miundo minne ya kirai nomino.

(i) Kirai nomino chenye nomino pekee:

Mfano: "Mtoto" - Kirai hiki kina nomino moja tu.

(ii) Kirai nomino chenye nomino na sifa:

Mfano: "Mtoto mwerevu" - Kina nomino "mtoto" na sifa "mwerevu."

(iii) Kirai nomino chenye nomino na kiwakilishi:

Mfano: "Kitabu changu" - Kina nomino "kitabu" na kiwakilishi "changu."

(iv) Kirai nomino chenye nomino na viambishi:

Mfano: "Mwanafunzi wa shule" - Kina nomino "mwanafunzi" na kiambishi cha uhusiano "wa shule."

(b) Changamua sentensi zifuatazo kwa njia ya jedwali:

Sentensi	Kirai Nomino	Kitenzi	Kirai Kielezi
Umma unalala mika sana.	Umma	unalala mika	sana
Simba ni mkali ila chui ndiye zaidi.	Simba, chui	ni, ndiye	mkali, zaidi

6. Wanafunzi wengi wa Kidato cha Kwanza huchanganya maana za tanzu na vipera vya fasihi simulizi. Ili kuwaondolea mkanganyiko huo, oneshwa tofauti iliyopo kwa kila seti (a) – (d) kwa kutoa maelezo mafupi na mfano kwa kila moja.

(i) Ushairi na Mashairi:

Ushairi: Sanaa ya kutumia lugha ya mkato kwa mpangilio wa mizani na vina. Mfano: Ushairi wa Kiswahili.
Mashairi: Utungo wa kishairi una mizani na vina. Mfano: Shairi la "Mashairi ya Chekacheke."

(ii) Maigizo na Vichekesho:

Maigizo: Sanaa ya kuigiza matukio ya maisha. Mfano: Tamthiliya ya "Kilio Chetu."
Vichekesho: Maigizo ya kufurahisha au kuchekecha. Mfano: Kipindi cha runinga chenye vichekesho.

(iii) Semi na Misemo:

Semi: Kauli zenye maana fiche au mafunzo. Mfano: "Akili ni nywele."
Misemo: Kauli maarufu zinazoelezea hali fulani. Mfano: "Samaki mkunje angali mbichi."

(iv) Hadithi na Visasili:

Hadithi: Simulizi za kuburudisha au kufundisha. Mfano: Hadithi za sungura na fisi.
Visasili: Simulizi za kuelezea asili ya mambo. Mfano: Chanzo cha Mlima Kilimanjaro.

7. Ukiwa kama Afisa Utalii katika eneo lako, pendekeza namna utakavyokuzwa na kueneza lugha ya Kiswahili kwa wageni katika vipengele (i) hadi (iv) na kutoa mfano kwa kila moja.

(i) Biashara: Kuhamasisha matumizi ya Kiswahili katika shughuli za kibiashara.

Mfano: Kufundisha Kiswahili kwa wafanyabiashara wanaouza bidhaa za kitalii.

(ii) Utawala: Kutumia Kiswahili kama lugha rasmi ya mawasiliano.

Mfano: Nyaraka za serikali na matangazo kufanywa kwa Kiswahili.

(iii) Utamaduni: Kuhamasisha matumizi ya Kiswahili kupitia sanaa na tamaduni.

Mfano: Nyimbo za Kiswahili kucheza kwenye maonesho ya utalii.

(iv) Mafunzo: Kufundisha wageni Kiswahili kupitia kozi maalum.

Mfano: Kozi za Kiswahili kwa watalii kwenye vyuo vya utalii.

8. (a) Bainisha matumizi manne ya TEKNOHAMA katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji kulingana na habari uliyosoma.

(i) Kurahisisha utendajikazi wa walimu.

(ii) Kuimarisha uwazi wa ufundishaji.

(iii) Kukuza ufanisi wa wanafunzi.

(iv) Kudhihirisha maudhui kwa hali halisi.

(b) Fupisha habari hiyo kwa maneno yasiyopungua 60 na yasiyozidi 70.

Teknolojia ya Habari na Mawasiliano (TEKNOHAMA) ni nyenzo muhimu katika ufundishaji na ujifunzaji. Hutumika kurahisisha kazi, kuimarisha uwazi, na kuongeza ufanisi. Pia, TEKNOHAMA inaonyesha maudhui halisi, na umuhimu wake umekua sana ulimwenguni kwa miaka hamsini iliyopita.

9. Chama cha Waandishi wa Vitabu Tanzania kimeanzisha shindano la uandishi wa insha kuhusu Manufaa ya Sayansi na Teknolojia kwa Maendeleo ya Kiswahili. Ukiwa mmoja wa wanafunzi, andika insha isiyopungua maneno mia mbili (200) na isiyozidi maneno mia mbili hamsini (250) kuhusu shindano hilo.

Manufaa ya Sayansi na Teknolojia kwa Maendeleo ya Kiswahili

Sayansi na teknolojia zimekuwa nyenzo muhimu katika maendeleo ya lugha ya Kiswahili. Kupitia uvumbuzi mbalimbali, Kiswahili sasa kinaenea kwa kasi kote ulimwenguni, na umuhimu wake katika nyanja za kijamii, kiuchumi, na kisiasa unazidi kuimarika. Teknolojia, kwa namna ya pekee, imekuwa kichocheo kikubwa cha maendeleo haya.

Kwanza, teknolojia ya habari na mawasiliano (TEKNOHAMA) imesaidia pakubwa katika kufanikisha ueneaji wa Kiswahili. Programu kama Google Translate sasa zinatoa tafsiri za Kiswahili, huku mitandao

ya kijamii kama Facebook na Twitter zikiruhusu watu kuandika na kuwasiliana kwa Kiswahili. Hii imeongeza uelewa wa lugha hii miongoni mwa watu wasiokuwa Waswahili.

Pili, maendeleo ya vifaa vya kidijitali kama simu za mkononi na kompyuta yameongeza matumizi ya Kiswahili. Simu nyingi sasa zinakuja na chaguo la Kiswahili kama lugha ya mawasiliano. Vilevile, programu za simu zinazotumia Kiswahili zimeibuka, zikihamasisha watu wengi kujifunza na kutumia lugha hii.

Tatu, kupitia teknolojia, Kiswahili sasa kinatumika kufundishia masomo mbalimbali. Vyuho vikuu vingi barani Afrika na hata nje ya bara hili vimeanzisha kozi za Kiswahili. Hii inaonyesha jinsi teknolojia ilivyoweza lugha hii kuwa sehemu ya mfumo rasmi wa elimu.

Nne, sayansi imechangia katika uchapishaji wa vitabu na machapisho ya Kiswahili. Hivi sasa, waandishi wanaweza kutumia programu kama Microsoft Word kuandika vitabu vya Kiswahili, huku mitandao kama Amazon ikiruhusu uuzaji wa vitabu hivyo kote ulimwenguni.

Pia, teknolojia imerahisisha uhifadhi wa fasihi simulizi ya Kiswahili. Hadithi, nyimbo, methali, na masimulizi mengine sasa yanarekodiwa kwa kutumia vifaa vya kisasa, hivyo kuhakikisha kuwa urithi huu haupotei.

Kwa kumalizia, maendeleo ya sayansi na teknolojia yamekuwa na mchango mkubwa katika kueneza na kuendeleza Kiswahili. Ni jukumu la wanajamii kuhakikisha kuwa wanaitumia fursa hii kikamilifu ili kukuza lugha hii zaidi, huku wakihifadhi utamaduni wake wa kipekee. Kiswahili sasa kina nafasi ya kuwa lugha ya kimataifa, shukrani kwa maendeleo haya ya kiteknolojia.

10. Umeagizwa na mwalimu wako wa somo la Kiswahili kutunga shairi moja utakaloghani siku ya mahafali yenu ya kuhitimu Kidato cha Nne. Lengo la shairi hilo ni kuwasaidia wahitimu kuboresha maisha yao ya baadaye. Chagua mashairi matatu kwa kila diwani kutoka katika diwani mbili ulizosoma kisha eleza mafunzo utakayoyajumuisha katika shairi lako.

Jibu:

Ili kutunga shairi lenye lengo la kuwasaidia wahitimu kuboresha maisha yao ya baadaye, nitachagua mashairi matatu kutoka katika diwani mbili nilizosoma na kueleza mafunzo nitakayoyajumuisha katika shairi langu.

Diwani ya "Wasakatonge" - M.S. Khatibu

i. Shairi la "Wasakatonge": Shairi hili linaeleza jinsi masikini wanavyofanya kazi ngumu lakini bado wanabaki katika umasikini. Mafunzo nitakayoyajumuisha ni umuhimu wa kufanya kazi kwa bidii na kutafuta maarifa ili kuboresha hali ya maisha.

ii. Shairi la "Madikteta": Hili linazungumzia viongozi madikteta ambao hawataki kuachia madaraka na kuwanyima wananchi uhuru wa kuzungumza. Mafunzo yatakayojumuishwa ni umuhimu wa kuwa na uongozi bora na kuheshimu mawazo ya wengine ili kujenga jamii yenye haki na usawa.

iii. Shairi la "Mvuja Jasho": Shairi hili linaonyesha juhudi za wanyonge katika kujitafutia riziki na jinsi wanavyonyonywa na wenye nguvu. Mafunzo yatakayojumuishwa ni umuhimu wa ushirikiano na mshikamano miongoni mwa vijana ili kujenga jamii yenye usawa na haki.

Diwani ya "Malenga Wapya" - TAKILUKI

i. Shairi la "Mwanadamu": Shairi hili linaeleza kuhusu nafasi ya mwanadamu katika jamii na wajibu wake. Mafunzo nitakayojumuisha ni umuhimu wa kujitambua na kuchukua nafasi yetu katika jamii kwa kufanya mambo yenye manufaa.

ii. Shairi la "Elimu": Hili linazungumzia umuhimu wa elimu katika maisha ya mwanadamu. Mafunzo yatakayojumuishwa ni umuhimu wa kuthamini na kutumia elimu tuliyopata ili kuboresha maisha yetu na ya jamii kwa ujumla.

iii. Shairi la "Umoja": Shairi hili linaonyesha nguvu ya umoja katika kufanikisha malengo. Mafunzo yatakayojumuishwa ni umuhimu wa kushirikiana na kuwa na umoja ili kufikia malengo yetu kama wahitimu na jamii kwa ujumla.

Kwa kuchanganya mafunzo haya, shairi langu litawahimiza wahitimu kufanya kazi kwa bidii, kuthamini elimu, kuwa na umoja, na kujenga jamii yenye haki na usawa ili kuboresha maisha yao ya baadaye.

11. "Matatizo ya mwanajamii huletwa na mwanajamii mwenyewe." Thibitisha usemi huu kwa kutoa hoja tatu kwa kila riwaya kati ya riwaya mbili ulizosoma.

Jibu:

Ili kuthibitisha usemi kwamba "Matatizo ya mwanajamii huletwa na mwanajamii mwenyewe," nitachambua riwaya mbili: "Takadini" ya Ben J. Hanson na "Joka la Mdimu" ya A.J. Safari, na kutoa hoja tatu kwa kila riwaya zinazoonyesha jinsi wanajamii wanavyochangia matatizo yao wenyewe.

"Takadini" - Ben J. Hanson

Riwaya hii inasimulia hadithi ya Takadini, kijana aliyezaliwa na ulemavu wa ngozi (albino), ambaye anakumbana na unyanyapaa na ubaguzi katika jamii yake.

Hoja ya Kwanza: Ubaguzi na Unyanyapaa: Wanajamii wanamchukulia Takadini kama mkosi na kumtenga, wakiamini kwamba ulemavu wake unaleta bahati mbaya. Hii inasababisha Takadini kukosa fursa za kijamii na kiuchumi, na hivyo kuchangia katika matatizo yake na ya jamii kwa ujumla.

Hoja ya Pili: Ushirikina na Imani Potofu: Jamii inaamini katika ushirikina na inahusisha ulemavu wa Takadini na nguvu za giza. Imani hizi potofu zinawafanya wanajamii kuchukua hatua zisizo za haki dhidi ya Takadini, kama vile kumtenga na kumdhulumu, hali inayoongeza matatizo katika jamii.

Hoja ya Tatu: Kutokubali Mabadiliko: Wanajamii wanashikilia mila na desturi zilizopitwa na wakati ambazo zinachangia katika kudumisha ubaguzi na unyanyapaa. Kukataa kwao kubadilika na kukubali tofauti za watu kunasababisha migawanyiko na matatizo zaidi ndani ya jamii.

"Joka la Mdimu" - A.J. Safari

Riwaya hii inaangazia masuala ya uongozi mbovu, rushwa, na tamaa ya mali katika jamii.

Hoja ya Kwanza: Uongozi Mbovu: Viongozi katika riwaya hii wanajihusisha na vitendo vya rushwa na kujali maslahi yao binafsi badala ya yale ya jamii. Matendo haya yanadhoofisha maendeleo ya jamii na kusababisha matatizo kama vile ukosefu wa huduma muhimu na umasikini.

Hoja ya Pili: Tamaa ya Mali: Wanajamii wanajihusisha na vitendo vya ufiisadi na uporaji ili kujinufaisha binafsi. Tamaa hii ya mali inasababisha migogoro, wivu, na uhasama ndani ya jamii, na hivyo kuchangia matatizo yanayoikumba jamii hiyo.

Hoja ya Tatu: Uzembe na Kutowajibika: Baadhi ya wanajamii hawawajibiki ipasavyo katika majukumu yao, wakitegemea wengine wafanye kazi kwa niaba yao. Uzembe huu unachangia kudorora kwa uchumi na maendeleo ya jamii, na hivyo kuongeza matatizo yanayowakabili.

Kwa uchambuzi huu, inaonekana wazi kwamba matatizo mengi yanayoikumba jamii husababishwa na wanajamii wenyewe kupitia vitendo vyao, mitazamo, na mienendo yao.

12. "Ujinga ni chanzo cha maendeleo duni katika jamii." Kwa kutumia wahusika watatu kwa kila tamthiliya, onyesha jinsi ujinga wao ulivyozorotesha maendeleo katika jamii zao kupitia tamthiliya mbili ulizosoma.

Jibu:

Ili kuthibitisha kwamba "Ujinga ni chanzo cha maendeleo duni katika jamii," nitachambua tamthiliya mbili: "Ngoswe: Penzi Kitovu cha Uzembe" ya Edwin Semzaba na "Orodha" ya Steve Reynolds. Kwa kila tamthiliya, nitajadili wahusika watatu na jinsi ujinga wao ulivyoathiri maendeleo ya jamii zao.

"Ngoswe: Penzi Kitovu cha Uzembe" - Edwin Semzaba

Tamthiliya hii inaangazia uzembe na athari zake katika jamii.

a) Ngoswe: Ngoswe ni afisa wa serikali aliyepewa jukumu la kuhesabu watu katika kijiji. Badala ya kutekeleza majukumu yake kwa umakini, anajihusisha na mapenzi na Mazoea, binti wa Mzee Mitomingi.

Ujinga wake wa kutozingatia majukumu yake unasababisha takwimu muhimu za sensa kuharibiwa, hivyo kuathiri mipango ya maendeleo ya kijiji.

b) Mzee Mitomingi: Ni kiongozi wa kijiji ambaye anaamini katika mila na desturi zilizopitwa na wakati. Anapogundua uhusiano kati ya Ngoswe na binti yake, anaamua kuchoma moto makaratasi ya sensa badala ya kutafuta suluhisho la busara. Kitendo hiki kinaonyesha ujinga wake na jinsi unavyokwamisha maendeleo ya kijiji kwa kuharibu taarifa muhimu za maendeleo.

c) Mazoea: Binti wa Mzee Mitomingi ambaye, licha ya kuwa na nafasi ya kujifunza kutoka kwa wageni kama Ngoswe, anashiriki katika vitendo vya uzembe na mapenzi yasiyo na tija. Ujinga wake wa kutoona thamani ya elimu na maendeleo unachangia kudumaza maendeleo yake binafsi na ya jamii kwa ujumla.

"Orodha" - Steve Reynolds

Tamthiliya hii inajadili athari za UKIMWI na jinsi ujinga unavyochangia kuenea kwake na kudumaza maendeleo ya jamii.

a) Furaha: Ni mhusika mkuu ambaye, kutokana na ujinga na kutopewa elimu sahihi kuhusu UKIMWI, anajihusisha na tabia hatarishi kama vile ulevi na ngono zembe. Matokeo yake, anaambukizwa virusi vya UKIMWI na kufariki akiwa mchanga, hivyo kupoteza nguvu kazi muhimu katika jamii.

b) Mary: Rafiki wa Furaha ambaye anamshawishi kujiingiza katika maisha ya anasa na ulevi. Ujinga wake kuhusu athari za tabia hizo unamfanya awe chanzo cha maambukizi zaidi katika jamii, hivyo kudumaza maendeleo kwa kupoteza vijana wengi kwa UKIMWI.

c) Padre James: Kiongozi wa dini ambaye anatumia nafasi yake vibaya kwa kujihusisha kimapenzi na Furaha badala ya kumsaidia kiroho. Ujinga wake wa kutozingatia maadili ya kidini na kijamii unachangia kuenea kwa UKIMWI na kupoteza imani ya jamii kwa viongozi wa dini, hivyo kudumaza maendeleo ya kijamii na kiroho.

Kwa uchambuzi huu, inaonekana wazi kwamba ujinga wa wahusika hawa umechangia kwa kiasi kikubwa kudumaza maendeleo katika jamii zao kupitia vitendo vyao visivyo na tija na kutozingatia elimu na maadili.